

Jovan Ajduković, O kontaktološkom rečniku kontaktofrazema
Riječ, 2009., god. 15., sv. 2., str. 19. - 28.

Jovan Ajduković

O kontaktološkom rečniku kontaktofrazema¹

— ❖ —

Kontaktološki frazeološki rečnici treba da budu rečnici aktivnog a ne pasivnog tipa, da su u obliku kompjuterske baze podataka koja pruža uvid u ostvareni stepen kontaktološke adaptacije kontaktofrazema i koja sadrži veliku količinu ilustrativnih primera. Strateški značaj kontaktološkog rečnika se ogleda pre svega u mogućnosti stalnog podsticanja širenja ili ograničavanja jezičkog uticaja putem različitih oblika kontaktološkog modeliranja.

Ključne reči: kontaktologija, kontaktološki rečnik, kontaktema, kontaktofrazema, frazeološki rusizam.

— ❖ —

U ovom radu nastavljamo raspravu o koncepciji kontaktološkog rečnika kontaktofrazema koju smo započeli u našim prethodnim istraživanjima. [1], [2], [3], [4]. Ovo ga puta skoncentrisaćemo se na sledeća pitanja: 1) da li kontaktološki rečnik kontaktofrazema treba da bude aktivnog ili pasivnog tipa; 2) da li kontaktološki rečnik treba da registruje statičke ili dinamičke kontaktološke vrednosti kontaktofrazema i s tim u vezi ukazaćemo na prednosti kompjuterizovane obrade kontaktoloških podataka; 3) i, najзад, na koji način se podaci iz kontaktološkog rečnika kontaktofrazema mogu dalje kontaktološki modelirati i imaju li oni nekakav strateški značaj.

Prvi kontaktološki rečnik na južnoslovenskom prostoru izrađen u celosti na temeljima moderne teorije jezika u kontaktu predstavlja *Rečnik anglicizama u hrvatskom ili srpskom jeziku* Rudolfa Filipovića. [18] Kada kažemo moderna teorija jezika u kontaktu, onda mislimo na Haugenovu [22] i Vajnrachovu [24] teoriju jezika u kontaktu nastalu polovinom XX veka i koja se već krajem pedesetih godina počela reinterpretirati i dopunjavati novim saznanjima u radovima zagrebačkih kontaktologa. Delimičnim uvidom u radove zagrebačke kontaktološke škole poslednje decenije XX veka i prvih godina XXI veka došli smo do zaključka da u njima nije došlo do značajnije reinterpretacije i inovacije Filipovićeve teorije. Autori su uglavnom primenjivali osnovne postavke ove teorije i donosili vlastite zaključke na osnovu građe jezika koje su obrađivali (npr. Filipović, Dabo-Denegri, Dragičević, Menac, Nikolić-Hoyt,

¹ Rad je napisan u okviru projekta № 148012 Kodovi ruske kulture koji finansira Ministarstvo nauke Republike Srbije (2006-2010).

Sočanac, Žagar-Szentesi [19]; Fink [21]; Filipović, Menac [20]; Sočanac, Žagar-Szentesi, Dragičević, Dabo-Denegri, Menac, Nikolić-Hoyt [23]). Glavni pojmovno-terminološki doprinos R. Filipovića i njegove škole ogleda se u uvođenju pojmova "posredno" i "neposredno" pozajmljivanje kojima se definiše položaj i funkcija dva jezika u kontaktu i sredina gde se kontakt ostvaruje, te pojmova "primarna adaptacija", "sekundarna adaptacija", "transfonemizacija", "transmorfemizacija", zatim reinterpretacija i inovacija procesa fonologizacije, fonemske importacije i dr.

Filipovića teorija bila je veoma lepo prihvaćena i u ostalim zemljama zapadnog Balkana i u radovima tamošnjih istraživača pri čemu suština same teorije nije pretrpela značajnije promene. Ipak, prve ozbiljnije inovacije i reinterpretacije pojavile su se u našoj magistarskoj tezi koja je kasnije uobličena u monografiju pod naslovom *Rusizmi u srpskohrvatskim rečnicima. Principi adaptacije. Rečnik iz 1997. godine* [5]. U ovoj knjizi uveli smo "transderivaciju" kao osnovni princip po kojem se tvorbeno adaptira model u repliku. U okviru morfološke adaptacije pojam "transmorfemizacija" vezali smo za adaptaciju osnovnog morfološkog oblika replike, dok smo pojam "transmorfologizacija" vezali za adaptaciju morfoloških kategorija. U okviru "transsemantizacije" uveli smo deset novih semantičkih promena u okviru delimične ili kompromisne semantičke adaptacije. Na leksičko-stilističkom planu razvili smo tri tipa leksičko-stilističke adaptacije. Ove inovacije smo uzeli u obzir pri izradi *Rečnika adaptacije rusizama u srpskohrvatskom jeziku* [5: 120-310].

Druga naša monografija pod naslovom *Uvod u leksičku kontaktologiju. Teorija adaptacije rusizama* iz 2004. god. [6] donela je niz značajnih inovacija u odnosu na monografiju iz 1997., isp. [5]. Tako, na primer, u teoriju uvodimo pojam "tercijarna adaptacija" (odn. primarno-tercijarna i sekundarno-tercijarna adaptacija) kojim označavamo uticaj jezika posrednika u primarnoj i sekundarnoj adaptaciji. U okviru transsemantizacije izdvajamo 28 semantičkih promena, dok na nivou adaptacije rekcije glagolskih kontaktofraza izdvajamo tri tipa transsintaksizacije. U ovoj knjizi razradili smo različite adaptivne strategije kroz koje prolaze leksički rusizmi u osam slovenskih jezika i to na gotovo svim jezičkim nivoima. Iako su u knjizi rusizmi izučavani sa stanovišta dominantne kontaktološke "teorije transfera" prema kojoj element jezika A se transferiše ili kopira u jezik B, značajan prostor smo odvojili "teoriji aktivacije i preslikavanja" kojom razrađujemo kognitivni aspekt u proučavanju rusizama. Kognitivni aspekt je prisutan u svim situacijama u kojima dolazi do aktualizacije nekog znanja i u tom kontekstu adaptaciju sagledavamo kao proces aktiviranja latentnih mesta ili popunjavanje praznih mesta u sistemu jezika primaoca prema određenim pravilima. Ako to primenimo na nivo leksičkih rusizama, onda možemo reći da su rusizmi reči koje sadrže najmanju jednu samostalnu kontaktemu nastalu preslikavanjem ruskog modela i/ili unutrašnjom aktivizacijom jezika primaoca pod dominantnim ruskim uticajem. U ovoj monografiji, kao i u narednim radovima,

uvodimo pojam "kontaktema" tj. osnovnu kontaktološku jedinicu, koja se na svakom jezičkom nivou manifestuje kao "kontaktofonema", "kontaktomorfema", "kontaktoprozodema", "kontakto-derivatema", "distributivna kontaktema", "kontakto-gramema", "kontaktomorfema", "kontakto-gramema", "kontakto-stilema", "kontakto-sintaksema", "kontakto-sema", "kontakto-leksema", kontaktofraza" i "kontakto-konceptema".

"Kontaktema" je opšta kontaktološka jedinica koja predstavlja kvant strukturiranog znanja o dominantnom jezičkom uticaju. Na izdvajanje kontaktoloških jedinica utiču spoljni faktori, pre svega bilingvalna i polilingvalna sredina, ali i unutrašnji faktori, na primer, strategije, mišljenja, emocionalna stanja, uzrast, pol, sposobnosti, motivacija, osobine ličnosti. Kontakteme se posmatraju kao kontaktološke jedinice koje se nalaze u govoru ili u jezičkoj svesti individua. Kontakteme nemaju samo pasivnu ulogu, već služe i kao alat za stvaranje polilingvalne sredine. Dakle, lingvističku kontaktologiju kao nauku o jezičkim kontaktima i stranim jezičkim uticajima interesuje korelacija između određene kontaktne situacije i jezičke jedinice koja do- vodi do obrazovanja najrazličitijih kontaktema.

Na frazeološkom nivou osnovnu kontaktološku jedinicu zovemo "kontaktofraza". Kontaktofraza je kontaktološki obeležen frazeologizam nastao procesima aktivacije i preslikavanja, drugim rečima, kontaktofraza je frazeološka kombinacija kontaktološki markiranih leksičkih jedinica jezika primaoca. Prema našem mišljenju kontaktološka istraživanja frazeologije primarno su usmerena na analizu ekstralingvističkih uslova nastanka kontaktofraza, na identifikaciju dominantnog jezika u kontaktu i jezika posrednika, kao i na analizu primarne, sekundarne odn. tercijarne adaptacije kontaktofraza [1]. Kontaktofraze mogu biti različitih kontakto- loških vrednosti u zavisnosti o kom je dominantnom uticaju reč, pa onda govorimo o frazeološkim rusizmima, romanizmima, anglicizmima itd. Primera radi, frazeološki rusizmi u srpskom jeziku su sledeći frazeologizmi (neke sa nejasnom se- mantikom smo ovde posebno objasnili): *zaumni jezik* (заумный язык: jezik koji nije razumljiv širokom krugu čitalaca; besmislica), *ptičji jezik* (птичий язык: nerazumljiv jezik), *jezik kao britva* (язык у кого как бритва), *zli jezici su strašnji od pištolja* (злые языки страшнее пистолета: ogovaranje je veoma opasno), *Moskva suzama ne veruje* (Москва слезам не верит: govori se kada suze, jadikovanje, kukanje ne izazivaju saosećanje, ne mogu da pomognu), *Akakij Akakijevič* (junak iz Gogoljevog *Šinjela*: bojažljiv, zaboravljen mali čovek), *ne vredi ni kopejke, Anuška je prolila ulje* (Анушка уже разлила или пролила масло, citat iz Bulgakovljevog romana *Majstor i Margarita*: nešto se desilo nepovratno, ne može se više vratiti nazad), *kao u apoteci* (как в аптеке: veoma precizno), *Arhipelag GULAG* (Архипелаг Гулаг: konoclogori kao simbol totalitarnog sistema u vreme Staljinovih represija), *smejati se u bradu, svetla budućnost* (светлое будущее: o srećnoj budućnosti, tj. o komunizmu), *< čovek > sa velikim slovom* (с большой буквы: pravi, najbolji), *burevesnik revolucije, držati jezik za zubima* (держат язык за зубами: ćutati, ne brbljati), *izgradnja socijalizma,*

u duhu socijalizma, heroj rada, čvrsto moralno-političko jedinstvo, životni interesi naroda, Sve srećne porodice liče jedna na drugu, svaka nesrećna porodica nesrećna je na svoj način, čovek u futrolji (человек в футляре: onaj ko se zatvori u okviru uskih, malograđanskih interesa, ogradi od realnog života, boji promena, novina i koga zbog toga osuđuju) itd.

Činjenica da frazeološki uticaj mogu vršiti različiti dominantni jezici, odnosno da kontaktofrazeme mogu biti plod jezičkog posredovanja, sama po sebi ne mora da oteža identifikaciju kontaktofrazema na lingvogeografskom nivou (u frazeologizmu se nalaze određene ekstralingvističke realije), lingvokulturološkom nivou (frazeologizam je eksponent kulturnih znakova, etalon, stereotip, simbol, naivna predstava, kulturni koncept, deo jezičke slike sveta), zatim na kognitivnom (asocijativnom) nivou, ali može da oteža utvrđivanje identiteta kontaktofrazeme na kontrastivnom nivou kada pravimo paralele sa drugim jezicima, odn. kada utvrđujemo da li je neki frazeologizam rusizam, romanizam, anglicizam, germanizam i sl. Takav je slučaj sa frazeologizmom "arhitekta perestrojke" koji se u ruskom jeziku pojavio pod uticajem zapadne štampe, i odnosi se, prema rečniku *Русская фразеология*, na Mihaila Gorbačova [12: 32]. Slična situacija je i sa frazeologizmom "ruska duša" koji nije nastao na čisto ruskoj, već na opšteevropskoj kulturno-filozofskoj osnovi, preko zapadnoevropskog "duha" ("nemački duh", "francuski duh"), i Puškinovog "ruskog duha" [15]. Mi stojimo na stanovištu da jedino katalogizacijom, inventarizacijom, a naročito ažuriranjem kontaktofrazema relevantnih činjenica olakšavamo praćenje širenja i ograničavanja jezičkog uticaja. Rečnik izrađen u obliku baze lingvističkih činjenica danas predstavlja standard.

Frazeološki kontaktološki rečnici se dele na "rečnike identifikacije" u kojima primarno utvrđujemo kontaktološku vrednost kontaktofrazema uz obavezno navođenje izvora i ilustracija koji služe kao dokaz određenog dominantnog uticaja i "rečnike adaptacije" u kojima saopštavamo način adaptacije kontaktofrazema u jeziku primarcu premenjujući odgovarajuću kontaktološku metodologiju. Najopštiji prikaz strukture kontaktološkog rečnika adaptacije kontaktofrazema bi izgledao ovako. Prvi deo rečničkog članka posvećen je opisu kontaktološke adaptacije kontaktofrazeme. Posle osnovnog oblika frazeološkog rusizma dolazi oznaka za transgrafematizaciju ili ukupan tip adaptacije ortografije svih komponenata u strukturi kontaktofrazeme. Zatim sledi oznaka za transakcentuaciju koja pokazuje stepen ukupne adaptacije akcenata pojedinih komponenti kontaktofrazeme. Zatim slede oznake za tip transfonemizacije, transstrukturizacije (adaptacija strukture), transsintaksizacije, transsemantizacije, transstilizacije (frazeostilistička adaptacija), transparadigmatizacije (paradigmatičnost kontaktofrazema), transkonceptualizacije, kao i oznaka za tip ukupne adaptacije kontaktofrazeme koja se izvodi na osnovu najvišeg indeksa pojedinačnih adaptacija. Drugi deo je posvećen ruskom modelu. U trećem delu nalazi se informacija o frazeološkoj varijativnosti i modifikacijama kontaktofrazeme. Četvrti deo donosi napomene o jezicima posrednicima, etimologiji, strukturnim i konceptualnim svojstvima kontaktofrazeme i

modela. U petom delu rečničkog članka daju se značenja kontaktofrazeme, ilustrativni primeri, opis semantičkih promena i opis paradigmatičnosti. Npr.²:

ČOVEK U FUTROLI³ g-d, Akc1, F3/4, Str0, Sin0, S0, Stil0, P1, K0, A2 (M. Epštejn, "Polja" 439/2006)

человек в футляре (FM1990)

var. *soba u futrolji* (Momo Kapor)

var. *život u futrolji* (S. Fetahagić, *Izraz.* 1959, sv. 6, br. 7.)

op: rus. (Čehov, 1898; prev.); + nem. [nastao prema istoimenoj priči A. P. Čehova iz 1898. godine; prvi put se ovaj frazeologizam upotrebljava u pismu koje je Čehov 19.11.1899. uputio M. P. Čehovoj]; [N + Prep + N]; [čovek > osobine > strah > plašljivost, kukavičluk > ukalupljenost, uskogrudost, inertnost]

□ onaj ko se zatvori u okviru uskih, malograđanskih interesa, ogradi od realnog života, boji promena, novina i koga zbog toga osuđuju. □ H/S: zakopčan (zatvoren, uskogrudan, ukalupljen) čovjek, formalist = **čovjek u futrolji** (Menac 1980: 718) "*Novembarski vetrovi besno duvaju, zvižde, kidaju krovove. Spavam u kapici i papučama, pod dva jorgana, sa zatvorenim prozorskim kopcima - pravi sam čovek u futrolji*" (Pismo M. P. Čehovoj, 19.11.1899.); "*Ruskim arhetipom postao jer Čehovljevi pojam "čoveka u futrolji" kao opasnog malograđanina, koji guši svoju i tuđu slobodu.*" (M. Epštejn, *Mistika pakovanja, ili uvod u tegimenologiju*, Polja, br. 439, 2006).

Legenda:

g-d – slobodna transgrafematizacija; uticaj jezika posrednika

Akc1 – delimična transakcentuacija

F3/4 – slobodna transfonemizacija

Str0 – nulta transstrukturizacija

Sin0 – nulta transsintaksizacija

S0 – nulta transsemantizacija

Stil0 – nulta transstilizacija

P1 – delimična transparadigmatizacija

K0 – nulta transkonceptualizacija

A2 – slobodna ukupna adaptacija

² Svaki od procesa adaptacije biće predmet zasebnog poglavlja u knjizi *Uvod u frazeološku kontaktologiju. Teorija adaptacije kontaktofrazema* koja je u fazi izrade.

³ Interesantno je uporediti srpsku kontaktofrazemu "čovek u futrolji" sa makedonskom kontaktofrazemom "човек во футрола" koju smo analizirali u radu [8].

Kod izrade ovakvih rečnika vrlo je važna akribičnost, izbor stilističkih i normativnih kvalifikatora i ilustrativni primeri. Poseban problem predstavlja način organizacije građe, da li je organizovati prema gnezdoznom principu kao što je to u nekim frazeološkim rečnicima ili prema azbučnom principu. Kada je reč o strukturno jednostavnim frazeologizmima problem ne predstavlja njihovo uazbučavanje, ali pošto ovakav rečnik sadrži sve frazeologizme, uključujući i one složene rečenične strukture, neizbežno se postavlja pitanje da li treba isključiti gnezdozni princip. Mišljenja smo, a takvo mišljenje dele i drugi istraživači, na primer, V. I. Belikov [13] da nije dobro praviti rečnik prema gnezdoznom principu jer bi onda smeštanje višechlanog frazeologizma u više gnezda učinio takav rečnik preobimnim, te bi on morao da izlazi u tomovima koji uključuju i neophodne registre. A da ne govorimo kakav problem predstavljaju varijantni oblici frazeologizma (leksički, tvorbeni, strukturni i dijahroni). Ako radimo kompjutersku bazu kontaktofazema, smatramo da integralni opis treba da uključuje i odgovarajuću stilističku i frekvencijsku kvalifikaciju varijantnog oblika kontaktofazeme, zatim podatke o teritorijalnim i socijalnim razlikama u statusu varijanata, gramatički opis, način realizacije u tekstu. Mišljenja smo da u takvoj bazi treba registrovati svaki oblik, jer pretraživanje velike količine podataka neće predstavljati problem. Mi se u potpunosti slažemo sa mišljenjem Anatolija Polikarpova da je značaj kompjuterizacije pre svega u mogućnosti da u elektronski oblik prebacimo sve dosadašnje rečnike čime ćemo steći uvid u dosadašnju leksikografsku praksu i značajno je unaprediti. Ona nam omogućava razvoj novih rečnika kao baza podataka, velikih sinhronijskih i dijahronijskih korpusa tekstova, kontrastiranje paralelnih korpusa i stvaranje kompleksnih automatizovanih leksikografskih sistema [16].

Ali pre nego što se uopšte krene u dizajniranje kontaktološkog rečnika potrebno se odlučiti da li praviti rečnik aktivnog ili pasivnog tipa (ove termine upotrebljava J.D. Апре-сјан, [11]). U našem slučaju pasivni rečnici su rečnici sa mnoštvom kontaktofazema, minimalnom informacijom o svakoj kontaktofazemi koja je dovoljna da bi se ona razumela u proizvoljnom kontekstu. Aktivni rečnik se zasniva na manjem broju kontaktofazema, ali zato poseduje veliki broj informacija koje su potrebne da bi se frazeološka jedinica pravilno reprodukovala u govoru. Aktivni rečnik zahteva sistemski opis frazeologije. Za aktivni kontaktološki frazeološki rečnik važne su četiri oblasti frazeološke teorije: 1) semantička teorija (desemantizacija pojedinih komponenata u sastavu frazeologizma), 2) sintaksička teorija (frazeologizam kao deo rečenice ili zasebna rečenica), 3) teorija o spojivosti (frazeologizam kao celovita i čvrsta struktura) i 4) teorija o frazeološkim akcentima (autosemantične komponente unutar frazeologizma nose akcent). Dakle, cilj aktivnog kontaktološkog rečnika je da opiše kontaktofazeme u realnoj upotrebi i orijentisan je na jezičko saznanje savremenika. Prema Skljarevskoj [17], pojam «živi jezik» povezan je sa pojmom «savremeni jezik». Savremeni jezik nije vezan za neki hronološki period, već je orijentisan na socijalno-psihološki aspekt, na to u kojoj meri vlada njime prosečan savremenik. Funkcionalni aspekt uključuje govornu

realizaciju. Normativnost rečnika ne podrazumeva uključivanje ili neuključivanje u rečnik ove ili one frazeološke jedinice, već se normativnost postiže leksikografskim sredstvima: funkcionalnim kvalifikatorima (npr. književni, publicistički, religijski, zastareli), stilističkim kvalifikatorima (npr. ironično, razgovorni, pesnički), specijalnim normativnim kvalifikatorima (npr. nepravilno), demonstracijom leksičkih (up. npr. srpski frazeologizam «do *ušiju* u dugovima» i «do *grla* u dugovima»), morfoloških (up. kontaktofazemu «*sići* s uma» i «*silaziti* s uma») i drugih varijanata. Dakle, rečnik aktivnog tipa daje korisniku informaciju ne samo o značenju kontaktofazeme i njenoj upotrebi (reprodukciji) na osnovu ilustrativnih primera, već i o spojivosti i o varijativnosti.

Sama činjenica da se frazeolozi razilaze oko kontaktološke vrednosti mnogih kontaktofazema govori nam da je izrada ovakvog rečnika od strateškog, odn. nacionalnog značaja. U neku ruku ona zadire i u nacionalnu bezbednost. To znači da nije svejedno da li petina ili čak polovina frazeološkog fonda nekog jezika nosi neku kontaktološku vrednost, a pogotovo nije beznačajna činjenica ko su jezici davaoci koji preko kontaktoloških kvalifikatora, pa i samog rečnika kontaktofazema određenog jezika davaoca, na kraći ili duži vremenski period vrše kontaktološki uticaj. A svaki kontaktološki uticaj po pravilu zadire i u tzv. "informaciono-kulturni imunitet" [14] i predmet je svakojakih obrada informacija. A. M. Kušnir govori i o informacionim i psihološkim diverzijama koje utiču na individualnu i društvenu svest. Međutim, iako kontaktološka informacija može biti iskorišćena kao jedan od instrumenata manipulacijem saznanja, odn. agresivni strani uticaj može stvoriti problem etničkom, kulturnom i jezičkom identitetu, mi smo skloni mišljenju da se strateški značaj kontaktološkog rečnika ogleda pre svega u mogućnosti stalnog podsticanja širenja ili ograničavanja dominantnog jezičkog uticaja putem različitih oblika kontaktološkog modeliranja. A jedan od načina kontaktološkog modeliranja je i postavljanje kontaktoškog kvalifikatora u deskriptivnim rečnicima umesto etimološkog kvalifikatora [9], [10]. U tom kontekstu urgentnu stvar predstavlja izrada specijalizovanih kontaktoloških rečnika adaptacije kontaktoleksema i kontaktofazema.

Da zaključimo: poželjno je da kontaktološki rečnik adaptacije kontaktofazema bude u obliku kompjuterske baze podataka, da je rečnik aktivnog tipa u kome se daju statičke vrednosti kontaktofazema (to znači da se jezički uticaj utvrđuje etimološkom rekonstrukcijom), dok se dinamičke vrednosti kontaktofazema određuju kontekstualno ili putem asocijativnih veza (tako, na primer, frazeologizam "ruska salata" asocijativno se vezuje za rusku kulturu premda se na ruskom zove pored "русский салат" i "салат Оливье" po francuskom kuvaru koji je u Moskvi 60. godina 19. veka držao restoran pariske kuhinje; semantičko polje ovog frazeologizma-stimulusa markiramo kao rusizam). Elektronska baza kontaktofazema će nam dati bolji uvid u kretanje dinamičkih vrednosti kontaktofazema na velikom jezičkom korpusu, odnosno bolje će nas informisati o jačini, obimu i kvalitetu jezičkog uticaja.

Literatura

- [1] J. Ajduković, *O kontaktološkom rečniku adaptacije kontaktofrazeма*. Резиме рада за 14. међународни конгрес слависта у Охриду, Балканска русистика, Универзитет у Софији, 2006, www.russian.slavica.org/article3198.html
- [2] Ђ. Ајдукович, *О контактолошкој речнику адаптације фразеологичких русизма*. III Међународни конгрес русистов-истраживача, "Руски језик: историјске судбине и савременост", 20-23. марта 2007, Сборник тезисова, Москва, МГУ, 2007: 721
- [3] J. Ajduković, *Frazeologija u kontaktu: teorija i primena*. Међународна конференција "Језик и култура у контакту", Нерсеџ Нови, 16.-18. септембра 2007. Институт за стране језике Универзитета Срне Горе – Подгорика, Зборник теза, 2007: 8.
- [4] J. Ajduković, *Структура и основно садржање монографије "Ведение во фразеологичку контактологију. Теорија адаптације фразеологичких русизма"*. Studia Russica, Budapest (у штампима); Електронска верзија: "Балканска русистика", Универзитет у Софији, 2006, www.russian.slavica.org/article5392.html
- [5] J. Ajduković, *Русизми у српскохрватским речницима. Принципи адаптације. Речник*. Фото Футура, Београд, 1997, 331 стр.
- [6] J. Ajduković, *Увод у лексичку контактологију. Теорија адаптације русизма*. Фото Футура, Београд, 2004, 364 стр.
- [7] J. Ajduković, *Биобиблиографија са прилозима*. Фото Футура, Београд, 2008, 151 стр.
- [8] J. Ajduković, *Контактофразема у македонском језику и њихова лексикографска обрада*. Међународен македонистички собор, 29 август - 1 септември 2008, Охрид, Балканска русистика, Софија, 2008, <http://www.russian.slavica.org/article8822.html>
- [9] J. Ajduković, *Контактолошки речник адаптације русизма у осам словенских језика*. Фото Футура, Београд, 2004, 771 стр.
- [10] Ђ. Ајдукович, *О појмију трансконцептуализација*. Cognitive Modeling in Linguistics – 2008, Proceedings of the X-th International Conference, Bechichi, Montenegro, September 06 – 13, 2008.
- [11] Ю. Д. Апресян, *О пројекте активног словарја (АС) руског језика*. Труды међународне конференције »Дијалог 21«, Москва, 2008; Електронска верзија: www.dialog-21.ru/dialog2008/materials/html/4.htm
- [12] А. К. Бирих, В. М. Мокиенко, Л. И. Степанова, *Русска фразеологија. Историјско-етимолошко речник*. АСТ, 2005, 926 стр.
- [13] В. И. Беликов, *Паремии као објект лексикографије*, Труды међународне конференције »Дијалог 21«, Москва, 2008: www.dialog-21.ru/dialog2008/materials/html/7.htm
- [14] А. М. Кушнир, *Руски језик и национална безбедност*. СМИ "Интелигент" и "Балканска русистика" (репринт), <http://www.russian.slavica.org/article1015.html>
- [15] В. М. Мокиенко, Е. К. Николаева, *Интернационални фонд руске фразеологичке слике света*. Rossica Olomucensia XL (За год 2001). Olomouc, 2000. Ič. S. 17-34.
- [16] А. А. Поликарпов, *Славјанска компјутерна лексикографија: задатак и проблеми*. Лабораторија општег и компјутерне лексикологије и лексикографије, МГУ, Москва, http://www.philol.msu.ru/~lex/articles/slav_lex.htm
- [17] Г. Н. Скљаревскаја, *Антропоцентричка лексикографија: идеје и пракса*. XI Конгрес МАПРЈЛ, 17 – 23 септембра 2007, Пленарне доклади, Варна, 2007, www.mapryal.org/congressXI/Materials/plenary_napravljeniya/Doklad_Sklyarevskaya.
- [18] R. Filipović, *Англицизми у хрватском или српском језику: поријекло – развој – значење*. JAZU, Školska knjiga, Zagreb, 1990.
- [19] R. Filipović, Lj. Dabo-Denegri, D. Dragičević, A. Menac, A. Nikolić-Hoyt, L. Sočanac, O. Žagar-Szentesi. *Transmorfemizacija modela šest europskih jezika u hrvatskom*. Filologija, 15-54, HAZU, Zagreb, 1999.
- [20] R. Filipović, A. Menac, *Engleski element u hrvatskome i ruskom jeziku*. Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- [21] Ž. Fink, *Nekoliko primjera sekundarne adaptacije anglicizama u ruskom jeziku*. Primijenjena lingvistika danas, Zagreb, 1994, 126-132.
- [22] E. Haugen, *The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior*. Philadelphia, 1953.
- [23] L. Sočanac, O. Žagar-Szentesi, D. Dragičević, Lj. Dabo-Denegri, A. Menac, A. Nikolić-Hoyt, *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima. Prilagodba posuđenica*. Nakladni zavod "Globus", Zagreb, 2005.
- [24] U. Weinreich, *Languages in Contact: Findings and Problems*. 1953.

About phraseological contact dictionary

Summary

Modern Linguistic Contactology Dictionaries should be interactive computer databases containing substantial information about the level of contact adaptation, all illustrated with appropriate examples. The crucial strategic importance of linguistic contactology dictionaries should primarily be seen in the fact that they can potentially

influence the degree of contact adaptation by controlling the spread of the cross-linguistic influence.

Key words: Languages in Contact, Phraseological Contact Dictionary, Contact-phrase, Contacteme.

Author: dr. sc. Jovan Ajduković (Beograd, Srbija)

Review: Riječ, 2009., god. 15., sv. 2., str. 17. - 28.

Title: O kontaktološkom rečniku kontaktofazema

UDC: 811.163.41'373.7'374

Categorisation: znanstveni rad

Number of graphic signs: 22.211 (bez razmaka) i 25.843 (s razmacima)